

УДК.378.147

І.О. Головка, викл., В.О. Гребенюк, викл.

Кіровоградський національний технічний університет

Практичні вправи для подолання «культурного шоку» на заняттях з англійської мови

Стаття надає приклади умовно-комунікативних рецептивно-продуктивних вправ для розвитку навичок та вмінь діалогічного мовлення, які є необхідними для забезпечення ефективної міжкультурної комунікації.

умовно-комунікативна рецептивно-продуктивна вправа, мозковий штурм, «культурний шок», причинно-наслідкові зв'язки, міжкультурна комунікація

Майбутні менеджери та маркетологи вивчають ділову англійську мову як мову для професійного спілкування і, з огляду на специфіку курсу вивчення стандартів повсякденної комунікативної поведінки в США, є одним з аспектів формування соціокультурної компетенції майбутніх спеціалістів, що гармонійно вплітається в курс англійської мови, який вивчається студентами. Адаже відповідно до Програми англійської мови для професійного спрямування формування соціокультурної компетенції передбачає розвиток розуміння і тлумачення різних аспектів культури і мовної поведінки у професійному середовищі, сприяючи розвитку вмінь, характерних для поведінки представників цільової культури в культурних та професійних ситуаціях комунікації, та реагування на них.

Виходячи з цього, на заняттях англійської мови викладачу треба вміло та гармонійно поєднати вивчення англійської мови з вихованням етно- та соціотолерантності у студентів. На думку методистів О.Б.Тарнопольського та О.П.Демиденко це можливо зробити за рахунок вдалого підбору типів вправ, які б створювали оптимальні умови для проведення в аудиторії дискусії англійською мовою, тим самим розвиваючи навички і вміння говоріння на досить високому рівні складності.

Вважаю за доцільне навести декілька прикладів з практичного застосування вправ, які були запропоновані О.П.Демиденком на заняттях з англійської мови та мали позитивний результат.

Приклад 1.

Тип і вид вправи. Умовно-комунікативна рецептивно-продуктивна вправа у створенні діаграм з опорою на текст.

Мета. Розвинути вміння логічного аналізу і структурування можливих причин виникнення явища «культурного шоку» та їх взаємозв'язку.

Task. Read the text. In teams discuss and try to understand the reasons of the culture shock and their interdependences/ then draw the Fishbone diagram showing the results of your discussion.

Спосіб виконання. Робота у командах.

Спосіб контролю. Контроль з боку викладача (шляхом корегування дій студентів у побудові діаграми).

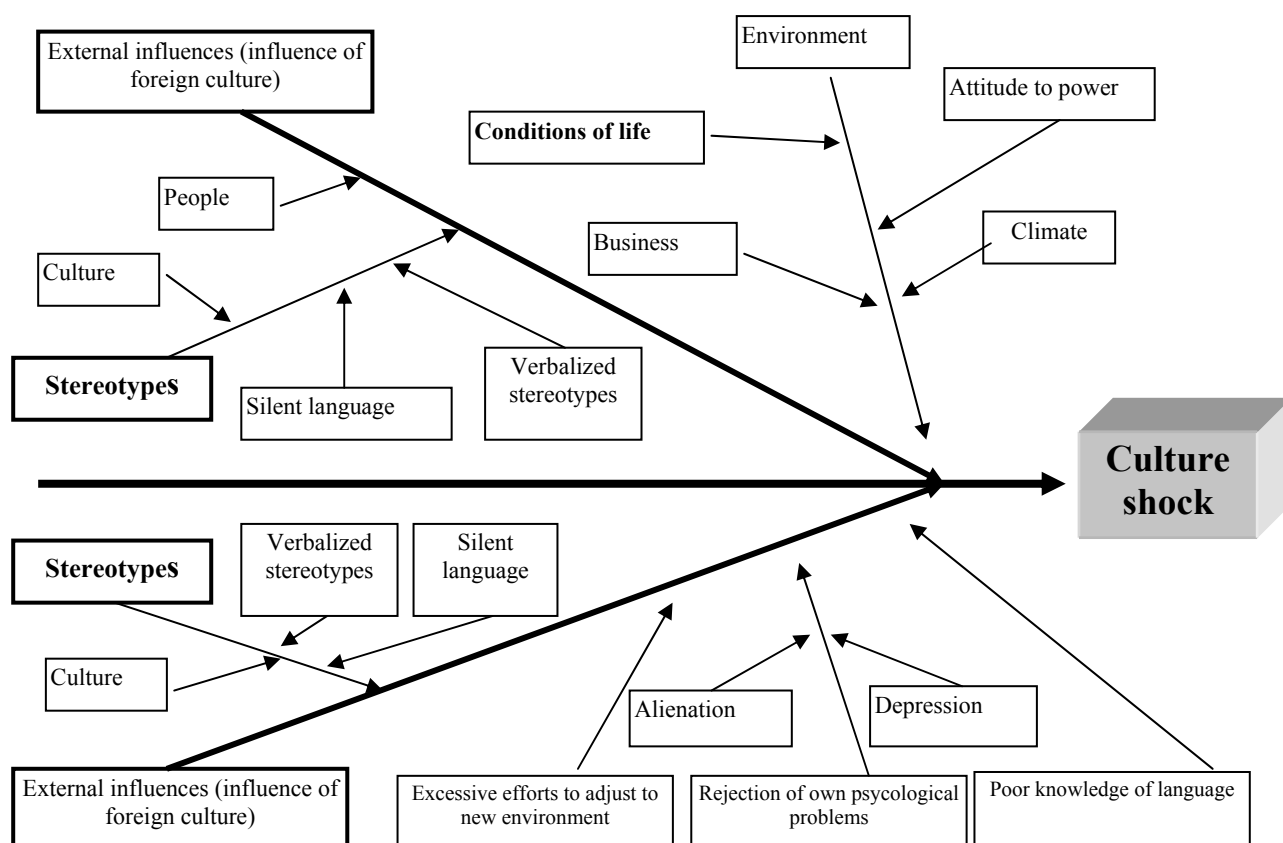

Рисунок 1 – Діаграма причинно-наслідкових зв'язків для ідентифікації причин, що викликають культурний шок

Після виконання такого завдання викладач пропонує студентам провести мозковий штурм (brainstorming). Ця технологія була створена для генерування великої кількості варіантів рішення проблеми. Викладач може виконувати роль лідера дискусії або призначити лідером одного із студентів та виконувати роль консультанта і коментатора.

Етапи мозкового штурму є такими. Спочатку обирається лідер дискусії. Вправа починається з роз'яснення студентам мети проведення обговорення, а також розподілу ролей. Для виконання завдання може використовуватись структурований або неструктурований підхід. При структурованому підході ті, хто навчаються, викладають свої ідеї щодо розв'язання проблеми по черзі. В такому випадку всі студенти мають однакові шанси на участь в обговоренні. При неструктурованому підході студентам дозволяється ділитися своїми ідеями по ходу їх виникнення. Це створює більш вільну атмосферу на заняттях, але при такому підході існує ризик активнішої участі одних членів команди та зменшення участі тих студентів, що менш упевнені в собі. Далі викладач разом зі студентами має встановити правила проведення обговорення. Для цього на дошці записуються основні правила й обговорюються зі студентами, в результаті чого можуть виникнути нові правила або коригуватися вже існуючі.

Наприклад, правила проведення обговорень можуть включати:

- висловлюватися по черзі ;
- поки мовець не виявить бажання реагувати на ремарки інших членів групи, його не слід перебивати ;

- учасники повинні серйозно ставитися до всіх запропонованих рішень ;
- учасники повинні говорити за себе, а не за інших учасників ;
- ідеї обговорюються послідовно ;
- всі ідеї цікаві ;
- жодна з ідей не повинна критикуватися ;
- кожен має брати участь в обговоренні ;
- всі ідеї слід записувати ;
- усі мають рівні права щодо участі в обговоренні .

Для ефективного управління мозковим штурмом доцільно враховувати такі рекомендації:

- при проведенні обговорень викладач або студент-лідер може ставити уточнюючі запитання, спрямовані на подолання будь-яких психологічних бар'єрів учасників стосовно вираження своїх ідей, підтримувати вже висловлені ідеї;

- список записаних ідей слід перечитувати декілька разів протягом виконання вправи, оскільки таке повторення (як елемент ретроспективного аналізу) іноді стимулює виникнення нових ідей. Ідеї та варіанти рішення не слід редагувати чи інтерпретувати. Вони повинні записуватися дослівно, а рішення стосовно якості ідей слід приймати в кінці обговорення. Але лідер дискусії може запитати, наприклад, чи можливо використовувати цей варіант рішення за інших обставин. Таким чином, студенти можуть генерувати нові ідеї;

- після того, як усі варіанти запишуться на дошці, їх необхідно повторно проаналізувати і визначити основні;

- варто пам'ятати, що на початку дискусії ідеї з'являються рідше, тому, щоб дати студентам можливість обдумати варіанти дій у тій чи іншій ситуації, доцільно проводити короткі сесії мозкового штурму по черзі з рольовими іграми. Рольові ігри дають можливість програвання вже сформульованих варіантів дій в тій чи іншій ситуації, підтвердження їх правильності або хибності та формулювання нових ідей при подальшому обговоренні;

- вправи мозкового штурму варто проводити на початку заняття перед читанням базового тексту, при виконанні вправ на порівняння та наприкінці заняття для обговорення вражень і формування нових ідей.

Ці вправи є комунікативними і рецептивно-продуктивними, що покращують засвоєння студентами навчального матеріалу, розвивають навички та вміння діалогічного мовлення, які є необхідними для забезпечення ефективної міжкультурної комунікації, посилюють мотивацію вивчення англійської мови (адже обговорення проводиться іноземною мовою і завжди проходить насичено і весело); вони допомагають студентам подолати власні психологічні бар'єри на заняттях у групі (наприклад, невпевненість, страх зробити помилку, висловити думку, яка відрізнятиметься від поглядів інших) і навчитися працювати в команді. Крім цього, під час виконання таких вправ студенти обговорюють відмінності в поведінці представників різних культур, визначають можливі причини такої поведінки і внаслідок цього починають краще розуміти і сприймати саме соціокультурну інформацію.

Приклад завдання для проведення мозкового штурму.

Приклад 2.

Тип і вид вправи. Комунікативна рецептивно-продуктивна з визначення позитивних і негативних стереотипів україномовного та англійськомовного культурних середовищ.

Мета. Розвинути у студентів навички і вміння міжособистісного спілкування, ефективної міжкультурної комунікації, подолати психологічні бар'єри комунікації, покращити вміння говоріння та аудіювання.

Task. Try to suggest and summarize the differences in stereotypes of Americans and Ukrainians, make a short list of such differences and possible ways of coping with them. Note positive and negative stereotypes. Discuss if the possible stereotypes of one country could be negative for the other. One of the students will be the leader of the discussion.

Спосіб виконання. Робота в командах.

Спосіб контролю. З боку викладача і взаємоконтроль.

У рольових іграх студенти діляться на пари. За кожною з вказаних ситуацій одна пара студентів повинна обіграти неправильну поведінку в англійській країні, а інша – вказати на їхні помилки та розіграти ситуацію правильно. У ситуаціях міжкультурного спілкування, в яких важливу роль відіграють невербальні засоби комунікації, які також різні у різних мовних спільнот, засвоєння цих засобів ефективніше лише шляхом моделювання студентами комунікативної ситуації. Саме тому студентам пропонується не лише розігрувати подані викладачем ситуації, але й створювати свої власні, які моделюють правильну поведінку в іншомовному середовищі. Це не тільки підвищує зацікавленість студентів (що є впливовим психологічним фактором), але й покращує процес засвоєння матеріалу. При обговоренні неправильної поведінки може проводитися мозковий штурм або аналіз прорахунків (gap analysis). Такий вид обговорення проводиться між програванням ситуацій правильної і неправильної поведінки. Члени групи, які не брали участі у програванні ситуації малюють на дошці таблицю. У першій графі записуються усі дії учасників щодо використання вербальних і невербальних стандартів комунікативної поведінки; в останній графі необхідно записати правильні (з точки зору американців) аспекти відповідної поведінки; в середній записується те, що необхідно змінити для досягнення мети і забезпечення правильної комунікації.

Приклад проведення рольової гри та аналізу прорахунків.

Приклад 3.

Тип і вид вправи. Умовно-комунікативна рецептивно-репродуктивна або комунікативна рецептивно-репродуктивна з опорою на текст.

Мета вправи. Відпрацювати отримані відомості про правильну й неправильну поведінку в середовищі іншомовної культури, вдосконалити навички і вміння говоріння та аудіювання.

Task. In pairs play different situations related to the text basing your role-plays on previous discussions. Invent the situations yourself (not less than 6 different situations for the whole class) using a sample of the situation below as an example.

Sample situation. You are a Ukrainian and you've come to the USA on business (or as a tourist). You are invited to a party at your American colleague's home. It's not a celebration of a certain occasion – just a party, not an official meeting. Model the situation that would demonstrate a wrong kind of behavior from the point of view of Americans. (For instance, you bring a very expensive present or arrive 45 minutes late, or drink too much during the party.) Role-play the wrong behavior of a Ukrainian guest and the reaction of the Americans present. Optionally, try to reserve the situation: an American coming as a guest to a Ukrainian family and demonstrating a “wrong” kind of behavior.

Role-play several other situations of this kind inventing them yourselves.

Спосіб виконання. Робота в парах або в малих групах.

Спосіб контролю. Контроль з боку викладача і взаємоконтроль.

Приклад 4.

Тип і вид вправи. Умовно-комунікативна продуктивна вправа з опорою на результати попереднього обговорення.

Мета. Розвинути у студентів вміння аналізу своїх дій та факторів навколишньої дійсності.

Task. Perform gap analysis of the previous role-play and identify the steps necessary for improving communication with your American colleagues.

Спосіб виконання. Робота в парах або малих групах.

Спосіб контролю. Контроль з боку вчителя і взаємоконтроль.

1 Current state	2 Gap	3 Future state
<ol style="list-style-type: none"> 1. 45 minutes late. 2. Drinking too much. 3. Trying to talk about personal problems with unknown people. 4. Trying to embrace everyone coming to you. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Being late. 2. Drinking more than acceptable in the target culture. 3. Straining other people with your personal problems and asking them about their private life. 4. Not keeping proper personal distance acceptable in the target culture. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Being in time helps you not to be a black sheep among the others. 2. Drinking just a little wine or stronger drink, this helps to relax and communicate. 3. Don't bother other people with your own problems and respect their privacy, so it is easier to communicate. 4. Keep proper personal distance not approaching too close to unknown people and not touching them; this makes them feel more comfortable while talking to you.

При проведенні мозкового штурму і рольових ігор передбачається створення студентами діаграм аналізу рішення. Процес створення такої діаграми є таким. Ліворуч на дошці слід намалювати прямокутник, у якому вказується прийняте рішення. Від цього прямокутника проводиться праворуч горизонтальна стрілка. Після цього слід визначити основні категорії або підкатегорії наслідків такого рішення (як описано вище) і детально обговорити можливі наслідки. Після проведеного обговорення наслідки розподіляються на негативні і позитивні, після чого група приймає рішення або відхиляє його.

Приклад 5.

Тип і вид вправи. Умовно-комунікативна рецептивно-репродуктивна вправа з визначення наслідків прийнятого рішення з опорою на результати обговорення.

Мета. Розвинути вміння логічного аналізу та прогнозування можливих наслідків прийнятного варіанта поведінки у визначеній ситуації.

Task. Try to comprehend the results of the discussion/behavior made/ chosen during the previous discussion. Draw the diagram showing interdependences and the order of priority of such results.

Спосіб виконання. Робота в командах.

Спосіб контролю. Контроль з боку викладача і взаємоконтроль.

Слід зазначити, що такі вправи є надзвичайно ефективним засобом засвоєння складних питань і посилення мотивації студентів. Процес створення такої діаграми вимагає логічного мислення і глибокого аналізу поставленої проблеми. Студенти не лише розвивають свою логіку, але починають усвідомлювати причини появи тих чи інших явищ або результати тих чи інших дій. Це особливо стосується інформації щодо

культурних відмінностей, розбіжностей світосприйняття та інших явищ, що мають психологічне підґрунтя.

Таким чином, вправи, розглянуті вище, забезпечують не лише розвиток іншомовної комунікативної компетенції у цілому та вмінь використання стандартів повсякденної комунікативної поведінки зокрема, але й сприяють розвитку логічного мислення тих, хто навчається, створюючи підґрунтя для подальшого розвитку їхньої професійної компетенції у процесі навчання у ВНЗ економічного профілю.

Список літератури

1. Пасов В.И. Культуросообразная модель профессиональной подготовки учителя: философия, содержание, реализация // Иноземні мови. – 2002. - №4. – С.9.
2. Тарнопольский О.Б., Кожушко С.П. Методика обучения английскому языку для делового общения: Учебное пособие. – К.: Ленвит, 2004. – 192 с.
3. Складенко Н.К. Сучасні вимоги до вправ для формування іншомовних мовленнєвих навичок і вмінь // Иноземні мови. – 1999. - №3. – С.3-7.
4. Демиденко О.П. Навчання студентів вищих навчальних закладів економічного профілю стандартів комунікативної поведінки в США // Иноземні мови. Навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах. – 2008. - №4. – С.48-53.

Стаття дає приклади умовно-комунікативних рецептивно-продуктивних вправ для розвитку умінь і навичок діалогічної мови, які є необхідними для забезпечення ефективного міжкультурного спілкування.

The article gives the examples of conditional-communicative receptional-productive exercises for developing the practical skills and abilities of dialogue speech necessary for providing effective intercultural communication.

Одержано 26.11.10

УДК.378.147

І.О. Головка, викл., В.О. Гребенюк, викл.

Кіровоградський національний технічний університет

Навчання студентів вищих навчальних закладів стандартів комунікативної поведінки в США

Стаття вказує на необхідність знання як ділової англійської мови для професійного спілкування, так і культурно-обумовлених особливостей поведінки закордонних ділових партнерів, що є запорукою успішної співпраці.

стандарты повсякденної комунікативної поведінки, тематико-ситуативні блоки, «культурний шок», особливості менталітету, діаграма причинно-наслідкових зв'язків

У контексті глобалізації суспільства і входження України до світової спільноти особливої актуальності набуває виконання вищими навчальними закладами (ВНЗ) замовлення суспільства на спеціалістів, спроможних ефективно спілкуватися в умовах іншомовного культурного середовища. Для цього необхідно не лише навчати студентів іноземної мови (ІМ), але й формувати в них глибоке розуміння відмінностей світосприйняття представників рідної та іншомовних культур, виховуючи етнотолерантне ставлення до «інакшості» інших людей. Саме тому на сьогоднішній